

Doodgravers en aaskevers aan de westrand van Brussel (Coleoptera: Silphidae)

Willy Troukens

Abstract. Silphidae at the westside of the Brussels region (Coleoptera)
During 1999 seven species of Silphidae were observed at the westside of Brussels: *Necrophorus humator* Goeze, *N. fossor* Erichson, *N. vespillo* (Linnaeus), *N. vespilloides* Herbst, *Thanatophilus sinuatus* (Fabricius), *Silpha tristis* Illiger and *Phosphuga atrata* (Linnaeus). A single record of *Necrodes littoralis* (Linnaeus), some years ago, is mentioned too.

Résumé. Silphidae à la périphérie ouest de Bruxelles (Coleoptera)
En 1999 sept espèces de Silphidae furent observées dans la zone occidentale de Bruxelles: *Necrophorus humator* Goeze, *N. fossor* Erichson, *N. vespillo* (Linnaeus), *N. vespilloides* Herbst, *Thanatophilus sinuatus* (Fabricius), *Silpha tristis* Illiger et *Phosphuga atrata* (Linnaeus). Un seul exemplaire de *Necrodes littoralis* (Linnaeus), découvert il y a quelques années, est aussi mentionné.

Key words: Belgium – faunistics – *Necrophorus humator* – *N. fossor* – *N. vespillo* – *N. vespilloides* – *Thanatophilus sinuatus* – *Silpha tristis* – *Phosphuga atrata* – *Necrodes littoralis* – Silphidae.

Troukens, W.: Van Sousstraat 502, B-1070 Anderlecht.

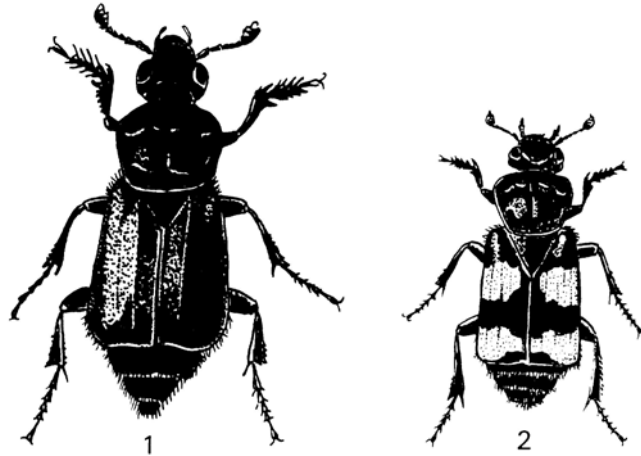
Inleiding

De Silphidae vormen een boeiende keverfamilie die overal zeer algemeen voorkomt maar toch weinig wordt opgemerkt. Ze voelt zich thuis in alle terreintypes. De verschillende soorten houden er elk een eigen levenswijze op na. De doodgravers (subfamilie Necrophorinae) voeden zich vooral met vliegenmaden en ze hebben de gewoonte om dode dieren te begraven en er hun eitjes in te leggen (Schilthuizen & Vallenduuk 1998: 61). De aaskevers (subfamilie Silphinae) omvatten niet alleen soorten die zich voeden met kadavertjes; sommige zijn planteneters en nog andere zijn carnivoor zoals *Phosphuga atrata* (Linnaeus, 1758), die 's nachts op slakken jaagt (Lyneborg 1977: 77–79).

De Silphidae zijn altijd een vrij populaire keverfamilie geweest. Ze werden dan ook herhaaldelijk en grondig bestudeerd. De huidige kennis inzake levenswijze en verspreiding werd mooi samengebracht in het boekje “Kevers op kadavers” door Schilthuizen & Vallenduuk (1998). Dit werk bevat ook zeer bruikbare determineertabellen. Meldenswaardig is ook een zeer interessant hoofdstuk in het boekje van J. Illies (1958: 90–97), waarin de successie op en in een kadavertje wordt gevolgd en beschreven, gebaseerd op de vooroorlogse waarnemingen van de Duitse zoöloge E. Pukowski. Een andere opmerkelijke publicatie is die van M. Missoorten (1977: 27–43). Geboeid en gemotiveerd door de lectuur van J. Illies besloot deze Gentenaar in 1970 een aantal experimentjes te hernemen zoals beschreven in de werken van J.-H. Fabre en E. Pukowski. Hij ontdekte o.a. dat doodgravers hun aas niet ingraven als men de kweekbak afschermt van het licht. Met deze wetenschap slaagde hij erin om de

Phegea 29 (3) (1.IX.2001): 95

levenscyclus van *N. vespilloides* Herbst, 1783, *N. investigator* Zetterstedt, 1824 en *N. fossor* Erichsen, 1837 bovengronds te observeren.

Figuren 1–2: 1.– *Necrophorus humator* Goeze, 2.– *Necrophorus fossor* Erichson.

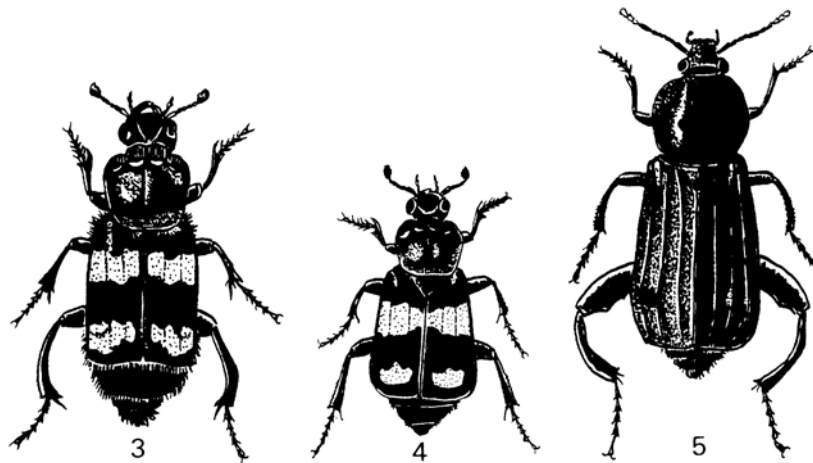
Eigen onderzoek

Vóór 1999 waren mijn ontmoetingen met vertegenwoordigers van de familie Silphidae eerder toevallig. Ik vond ze af en toe onder een kadavertje of soms op het laken tijdens een lichtvangst. In 1999 besloot ik de studie van de lokale Silphidae heel grondig aan te pakken. Ik wilde een antwoord krijgen op de volgende vragen:

- Welke soorten komen hier voor?
- Hoe gewoon of zeldzaam zijn ze?
- In welke maanden zijn de imago's actief?

Om in mijn opzet te slagen, fabriceerde ik 12 regenbestendige bodemvallen in plastic. Vanaf 1 april 1999 werden ze in Dilbeek (Vlaams-Brabant) uitgezet, verspreid in of nabij een drassig loofbos. In het begin experimenteerde ik met verschillende soorten aas: garnaalafval, rauwe viskoppen, rundshart, varkensrib, rookworst en kaas. Na enkele weken bleek duidelijk dat garnaalafval het ideale aas vormde. Dit materiaal lokte massa's Silphidae en moest maar om de 3 à 4 weken vervangen worden. De bodemvallen werden minstens één keer per week gecontroleerd. De kevers waren meestal onbeschadigd en nog springlevend. In de nazomer vond ik ook geregeld dode exemplaren. Eind oktober verminderden de vangsten zienderogen. Op 10 november 1999 werden alle vallen weer verwijderd.

Sinds 1980 werden aan de westrand van Brussel in het totaal acht soorten Silphidae aangetroffen. Hieronder volgt een overzicht met het aantal vangsten per maand. Slechts zes gegevens dateren van vóór 1999.

Figuren 3–5: 3.– *Necrophorus vespillo* Linnaeus, 4.– *Necrophorus vespilloides* Herbst, 5.– *Necrodes littoralis* Linnaeus.

Tabel 1: Silphidae, aantal exemplaren waargenomen aan de westrand van Brussel.

Soort	april	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	totaal
<i>Necrophorus humator</i>	24	40	7	12	9	-	1	-	93
<i>Necrophorus fossor</i>	-	-	-	4	1	-	-	-	5
<i>Necrophorus vespillo</i>	2	17	8	14	14	7	1	-	63
<i>Necrophorus vespilloides</i>	18	139	19	206	153	43	5	-	583
<i>Necrodes littoralis</i>	1	-	-	-	-	-	-	-	1
<i>Thanatophilus sinuatus</i>	3	3	-	2	-	-	-	-	8
<i>Silpha tristis</i>	1	1	-	2	9	2	-	1	16
<i>Phosphuga atrata</i>	1	2	-	-	2	-	-	-	5

Bespreking per soort

Necrophorus humator Goeze, 1877 (Zwarte doodgraver) (fig. 1): gewone soort in lente en zomer. Uiterste data: 01.IV.1999 en 12.X.1998. Aas: vooral gamaalafval; ook viskoppen en varkensrib; verder ook in lichtval (6 ex.) en op dode duif (1 ex.). Op 5 mei 1999 vond ik *N. humator* in een kleine lichtval, samen met 5 meikevers (*Melolontha melolontha* Linnaeus, 1758). Eén van de

Phegea 29 (3) (1.IX.2001): 97

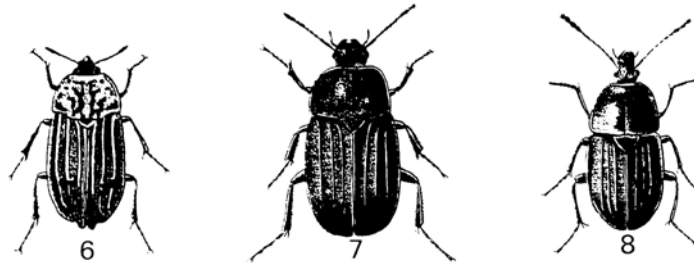
meikevers was ten prooi gevallen van *N. humator*; het abdomen was helemaal uitgevreten.

***Necrophorus fossor* Erichson, 1837** (fig. 2): zeer zeldzaam. Een echte zomersoort. Uiterste data: 04.VII.1999 en 13.VIII.1999. Aas: garnaalafval (3 ex.) en dode mol (2 ex.).

***Necrophorus vespillo* Linnaeus, 1758** (Gewone doodgraver) (fig. 3): vrij gewoon van april tot september. Uiterste data: 25.IV.1999 en 31.X.1999. Aas: vooral garnaalafval, ook viskoppen en rundshart, verder ook in lichtval (2 ex.).

***Necrophorus vespilloides* Herbst, 1784** (fig. 4): van april tot oktober de meest gewone soort. Uiterste data: 11.IV.1999 en 31.X.1999. Aas: vooral garnaalafval, ook rundhart, dode merel (1 ex.) en dode gaai (4 ex.).

***Necrodes littoralis* Linnaeus, 1758** (fig. 5): aan de westrand van Brussel waarschijnlijk ontbrekend. Slechts één toevallige vondst op 20.IV.1983 op de Scheutboshogte te Sint-Jans-Molenbeek. De kever zat verscholen onder een stuk baksteen.

Figuren 6–8: 6.– *Thanatophilus sinuatus* Fabricius, 7.– *Silpha tristis* Illiger, 8.– *Phosphuga atrata* Linnaeus.

***Thanatophilus sinuatus* Fabricius, 1775** (fig. 6): zeldzaam van april tot juli. Uiterste data: 09.IV.1999 en 04.VII.1999. Aas: garnaalafval (3 ex.), dode merel (2 ex.) en dode mol (2 ex.).

***Silpha tristis* Illiger, 1798** (fig. 7): vrij gewone aaskever. Uiterste data: 24.IV.1983 en 27.XI.1981. Aas: garnaalafval.

***Phosphuga atrata* Linnaeus, 1758** (fig. 8): schijnbaar zeldzaam. Uiterste data: 24.IV.1983 en 22.VIII.1999. Aas: garnaalafval (3 ex.) en viskop (1 ex.).

Bibliografie

- Illies, J., 1958. *Insecten waarnemen en kweken*. — W. J. Thieme, Zutphen.
Lyneborg, L., 1977. *Kevers in kleur*. — Moussault, Baarn.
Missoorten, M., 1977. *Doodgravers*. — Wieltje, Turnhout.
Schilthuizen, M. & Vallenduik, H., 1998. Kevers op kadavers. — *Mededelingen K.N.N.V.* 222, Utrecht.